

ACHTERGROND

Dak met ingebakken psalm uit de Kleibosch

Ada van Dijk uit Roderwolde liep vaak met de hond door de Kleibosch. Het gevolg is het ware verhaal over steenbakkers.

Ada van Dijk en Jan Battjes tonen een van de dakpannen: de groeven staan voor een zwaluwstaart. FOTO DVHN

De historische boerderij Tichelwerk herinnert aan de fabricage van kloostermoppen en dakpannen. De Kleibosch is nu van Het Drentse Landschap, inclusief de boerderij. FOTO HET DRENTSE LANDSCHAP

BERND OTTER

Met strijklicht vallen ze wel op: de dakpannen met ingebakken psalm. De Catharinakerk in Roden is ermee bedekt, op het klooster van Ter Apel liggen ze ook. Dakpannen met groeven in de vorm van een zwaluwstaart. Ze verwijzen naar psalm 84: 'Zelfs vindt de mus een huis, en de zwaluw een nest voor zich, waar zij haar jongen legt, bij Uw altaren, Heere der heirscharen'.

Misschien is het een wat zwaar begin van dit verhaal, maar het behandelt wel een bijzonder stukje Drent-

se geschiedenis, dat we nog steeds kunnen herkennen. Bouwkundige Jan Battjes uit Hoogezand heeft een hele collectie van het zogenoemde grof keramiek, dat soms al achthonderd jaar oud is.

Hildesheimer pannen worden ze genoemd, maar Ada van Dijk uit Roderwolde weet dan dat ze niet in Hildesheim zijn gebakken, maar vlakbij: in het gebied dat nu nog steeds de Kleibosch heet vlak bij Foxwolde.

Daar treft je in het bos kuilen en watergangen aan die duidelijk gegraven zijn. Middeleeuwse graafwerk vooral, waarvan steeds gezegd werd dat monniken uit Aduard daar-

'Het is echt niet zo dat de monniken hebben geploeterd in de kleiputten'

voor verantwoordelijk waren. „Niet waar”, zo is Van Dijk gebleken na een diepgravend onderzoek naar de regio de potklei uit het gebied bakten tot baksteen, dakpan of gebruiksvoorwerpen. Het klopt dat er ook kloostermoppen vandaan kwa-

men, dat wel. Van die enorme bakstenen waar menig oud klooster en kerk van zijn gebouwd. Zoals die van Roden en Roderwolde, maar ook bijvoorbeeld het chique Ontvangershuis in Assen.

Monniken mochten het klooster niet uit, dus ook al hadden de kloosters van Aduard en Wittewierum wel belangen in het gebied, het graven en bakken gebeurde door anderen. „Het is echt niet zo dat cisterciënzer monniken in hun witte pijen hebben geploeterd in de kleiputten. Dat deden lekenbroeders.”

De kennis van de monniken was volgens Van Dijk wel van wezenlijk belang voor de tichelindustrie die ontstond rond Foxwolde.

Ze heeft in kaart gebracht waar en van wie de tichelwerken in de regio waren en stuitte in de archieven vooral op adellijke families als de Van Ewsums van Mensinge en Lewe van Huis te Peize. Van de dertiende

eeuw tot in de zeventiende eeuw is er klei gewonnen en gebakken aan weerszijden van het Peizerdiep. De Hemdijk gold als belangrijkste afvoerroute.

Volgens Jan Battjes zijn de stenen en dakpannen uit de Kleibosch niet alleen in de eigen regio te vinden, maar in bouwwerken in het hele Noorden tot Franeker aan toe. En in het gebied zelf ligt nog genoeg puin in de grond dat is toe te schrijven aan de verdwenen veldovens. Zo vond Van Dijk een stuk van een zogenoemd komfoor uit de dertiende eeuw.

Wie het allemaal precies wil weten schaffe het net verschenen boekje *Tichelwerken in de Kleibosch* aan (uitgeverij De Kleibosch). Dan ontdek je ook waarom een boerderij in het gebied Tichelwerk heet: een boerderij die ook dienst deed als overslagbedrijf voor bouwmaterialen.